

Surveillance Muntjak Goirle

Onderzoek naar het voorkomen van de muntjak (*Muntiacus reevesi*) in Park Boschkens in Goirle

R.M. Koelman

Januari 2014

Rapport van de Zoogdiervereniging

In opdracht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Team Invasieve Exoten

Surveillance Muntjak Goirle

Onderzoek naar het voorkomen van de muntjak (*Muntiacus reevesi*) in Park Boschkens in Goirle

R.M. Koelman

Rapport nr.:	2013.39
Project nr.:	2013.116
Status uitgave:	Definitief
Datum uitgave:	10 januari 2014
Veldwerk:	R.M. Koelman
Auteur:	R.M. Koelman
Projectleiding:	H. Hollander
Foto's:	-
Foto's voorkant:	Grote foto: luchtfoto van het gebied 'Park Boschkens' in Goirle (NB). Inzet: vrouwtje muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>) met jong - Goirle, 22 september 2013.
Productie:	Zoogdierverseniging Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen Tel. 024-7410500; e-mail: info@zoogdierverseniging.nl
Opdrachtgever:	de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Team Invasieve Exoten

Dit rapport kan worden geciteerd als:

Koelman, R.M., 2014. Surveillance Muntjak Goirle. Onderzoek naar het voorkomen van de muntjak (*Muntiacus reevesi*) in Park Boschkens in Goirle. Rapport 2013.39. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

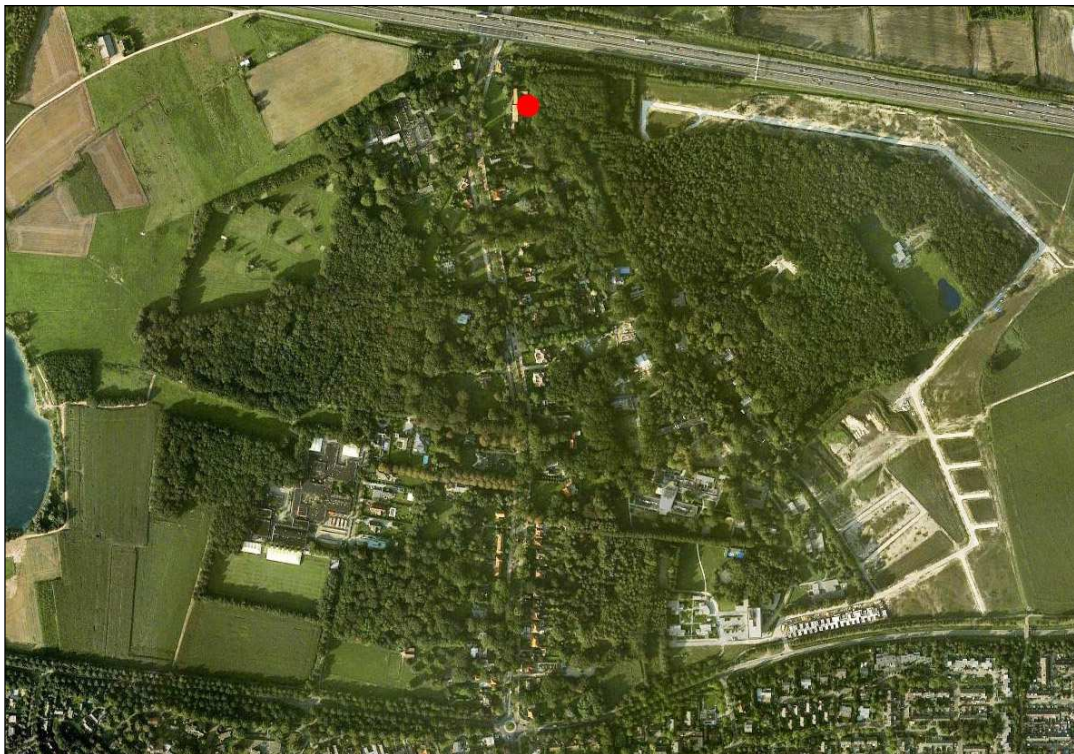
De Zoogdierverseniging is niet aansprakelijk voor gevolgschade, evenals voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdierverseniging; de opdrachtgever vrijwaart de Zoogdierverseniging voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Zoogdierverseniging

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdierverseniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

1 Inleiding	4
2 Vraagstelling	5
3 Methode	6
4 Resultaten	7
5 Discussie	9
6 Conclusies en aanbevelingen	10
7 Bronnen	10
Bijlage 1 Enquête	11
Bijlage 2 Resultaten cameravallen	12

Afbeelding 1. Het gebied 'Park Boschkens' tussen Goirle en Tilburg. De rode stip geeft de locatie van het Dr. Leo Kannerhuis weer. Luchtfoto ondergrond: © Google Earth.

1 Inleiding

Op 26 september 2013 ontving de Zoogdierverseniging een melding van een medewerker van het Dr. Leo Kannerhuis in Goirle dat de dag ervoor een muntjak (*Muntiacus reevesi*) was waargenomen in de tuin van het complex. De melding kon worden bevestigd met een foto. Aanvullende informatie was dat het dier al eerder (samen met een jong) was waargenomen in de tuinen van huizen in de directe omgeving. Op 2 oktober 2013 werden zeer waarschijnlijk dezelfde twee muntjaks ook waargenomen op het terrein van het Dr. Leo Kannerhuis. Naderhand doken foto's en video's op van begin juli en 2 en 22 september 2013 die gemaakt waren in een tuin in de directe omgeving van het Dr. Leo Kannerhuis. Op een video van begin juli 2013 is een zwanger vrouwtje te zien en op de foto's en video's van 2 en 22 september 2013 een vrouwtje met een groot jong. Alle waarnemingen zijn afkomstig uit het gebied Park Boschkens tussen Goirle en Tilburg, een zeer groene omgeving met veel villa's, kantoren en grote tuinen (zie de luchtfoto van afbeelding 1).

Abbeelding 2. Uitsnede van een videostil van een op 22 september 2013 gemaakte opname van een vrouwtje muntjak met jong in een tuin van een woning langs de Tilburgseweg te Goirle.

De muntjak wordt beschouwd als een invasieve exoot die in Engeland sinds enkele decennia zowel economische als ecologische schade aanricht. De soort heeft zich in dat land definitief gevestigd. Ook uit Ierland, Noord-Ierland en België zijn waarnemingen bekend. In Nederland is de soort in 1997 voor het eerst in het wild waargenomen. De muntjak heeft zich in Nederland voor zover bekend nog niet gevestigd en er is geen bewijs dat de soort zich in Nederland in het wild voortplant. Geschikt habitat is in Nederland echter in ruime mate aanwezig. Vestiging in het wild is gezien het risico op economische en ecologische schade ongewenst (Hollander 2013). Meldingen die zouden kunnen duiden op mogelijke vestiging worden daarom nauwlettend gemonitord en indien noodzakelijk zullen vrij levende dieren worden verwijderd. In dit kader heeft het Team Invasieve Exoten van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit de Zoogdierverseniging gevraagd om nadere informatie te verzamelen over het voorkomen van de muntjak in Park Boschkens. De aanwezigheid van een jong zou kunnen duiden op (ongewenste) voortplanting in het wild.

2 Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is een antwoord te verkrijgen op de volgende vragen:

- Zijn er muntjaks 'in het wild' aanwezig in het onderzoeksgebied? En zo ja, om hoeveel dieren gaat het naar inschatting?
- Heeft er daadwerkelijk voortplanting plaatsgevonden?
- Als het antwoord op voorgaande vraag 'ja' is: hebben de muntjaks zich (waarschijnlijk) voortgeplant in de natuur, of hebben ze zich (waarschijnlijk) voortgeplant in gevangenschap en zijn ze vervolgens ontsnapt of losgelaten?

3 Methode

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen zijn de volgende twee methodes ingezet:

- interviews
- cameravallen

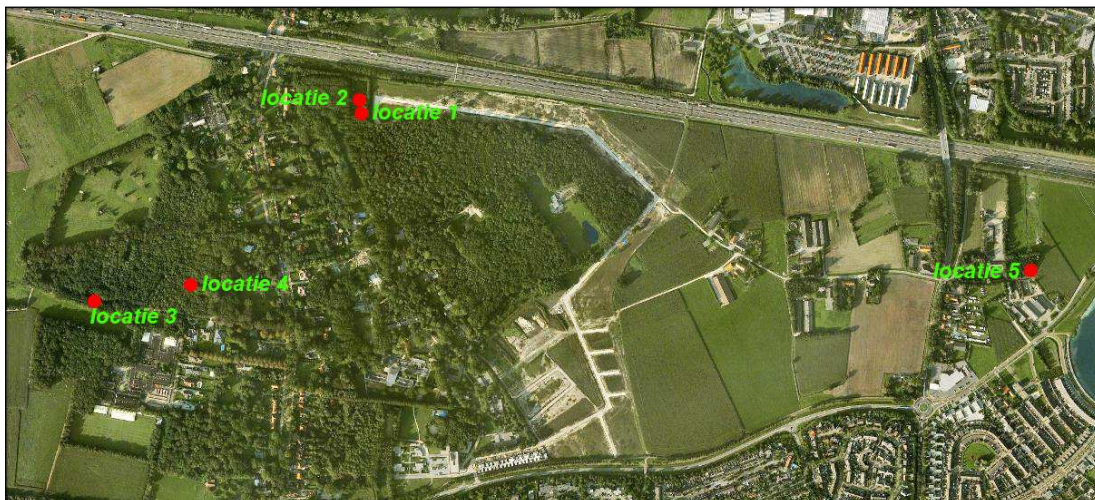
De interviews werden gehouden op 21 november 2013. Op deze dag zijn ook de cameravallen geplaatst. De cameravallen zijn weer opgehaald op 9 december 2013.

Interviews & enquête

Bewoners, werknemers en passanten in het onderzoeksgebied werd gevraagd naar waarnemingen van muntjaks in het gebied (aantal, datum, gedrag, eventuele bijzonderheden). Tevens werd hierbij onderzocht of in het gebied muntjaks in gevangenschap worden gehouden, om na te gaan waar de waargenomen muntjaks eventueel vandaan zouden kunnen komen. Bij adressen waar niemand thuis was is een enquête achtergelaten. Deze enquête is te vinden in bijlage 1. De meeste interviews werden afgelegd in de min of meer directe omgeving van het Dr. Leo Kannerhuis. Er zijn echter ook adressen bezocht op grotere afstand van deze locatie.

Cameravallen

In het gebied zijn op strategische locaties cameravallen opgehangen (zie de kaart van afbeelding 3). Deze camera's maken automatisch foto's van binnen het bereik van de sensor aanwezige dieren. Het betrof vijf camera's van het type Reconyx PC900 Professional. De camera's werden bevestigd aan bomen en waren gericht op stoeptegels op ongeveer anderhalve meter voor de camera. De tegels waren ingesmeerd met pindakaas en vissaus (lokstoffen).

Afbeelding 3. Overzicht van de locaties waar tijdens het onderzoek cameravallen zijn geplaatst. Luchtfoto ondergrond: © Google Earth.

4 Resultaten

Interviews en enquête

De interviews en enquête leverden informatie op over de aan- dan wel afwezigheid van muntjaks op 20 adressen langs de Tilburgseweg en de omgeving daarvan. In 9 van de 20 gevallen werd aangegeven dat men de muntjaks met eigen ogen had gezien. Twee meldingen hadden betrekking op de waarneming van een enkele muntjak in juli 2013 (het zwangere vrouwtje). De meeste waarnemingen betroffen het vrouwtje met het jong in september en (begin) oktober 2013. In de loop van oktober 2013 is het volwassen vrouwtje terecht gekomen op een erf langs de Huzarenwei (dit is de weg direct ten oosten van de Tilburgseweg), waar dit dier doodgebeten is door de hond van de bewoner. Voor november 2013 werd slechts één waarneming van een muntjak gemeld. Tenslotte werd nog een waarneming doorgegeven van 13 december 2013 van een volgroeid dier. Alle waarnemingen van muntjaks betroffen waarnemingen in tuinen van percelen in de min of meer directe omgeving van het Dr. Leo Kannerhuis (zie de kaart van afbeelding 4).

Afbeelding 4. Overzicht van het gebied waar in de periode juli - december 2013 muntjaks zijn waargenomen (rood omliggende percelen). Luchtfoto ondergrond: © Google earth.

Een waarneming die buiten het bovenstaande beeld valt betreft de melding door een passant, die vertelde op 16 december twee muntjaks te hebben gezien aan de rand van een bosje bij de Hoge Wal. Dit bosje ligt ongeveer anderhalf kilometer naar het oosten ten opzichte van de locaties van de overige waarnemingen. Medewerkers van een boerderij / boerderijwinkel op de Hoge Wal hadden de soort daar echter nooit waargenomen. Het is daarmee onduidelijk in hoeverre deze waarneming betrouwbaar is. Mogelijk betrof de waarneming twee reeën. Voor de zekerheid is in het bosje een cameraval geplaatst om aanvullende waarnemingen te krijgen (locatie 5).

Cameravallen

Met behulp van de vijf cameravallen zijn in de periode 21 november tot en met 9 december in totaal 13.574 opnames gemaakt van zoogdieren en vogels. De meeste opnames betroffen bosmuizen (*Apodemus sylvaticus*; meerdere duizenden opnames). Op geen van de opnames is een muntjak te zien. De resultaten van de cameravallen zijn weergegeven in bijlage 2.

Afbeelding 5. Een op 2 december 2013 op locatie 5 (bosje Hoge Wal) met een cameraval vastgelegde steenmarter (*Martes foina*).

5 Discussie

Uit de ingezonden foto's en video's, de interviews en de resultaten van de cameravallen komt een behoorlijk consistent beeld naar voren. De waarnemingen duiden er voornamelijk niet op dat er een gevestigde populatie van muntjaks aanwezig is in het onderzochte gebied 'Park Boschkens'. Het gaat bij de waargenomen dieren naar alle waarschijnlijkheid om één drachtig vrouwtje dat vanaf juli 2013 in een vrij sterk begrenst gebied aan de oostkant van de Tilburgseweg aanwezig was. Na de geboorte van het jong zijn de twee muntjaks gedurende enige tijd door meerdere bewoners in hun tuinen waargenomen. De meeste waarnemers gaven aan dat de dieren weinig schuw waren, wat een herkomst uit gevangenschap aannemelijk maakt. In oktober is het vrouwtje doodgebeten door een hond. Het inmiddels volgroeide jong is op 13 december nog gezien. Er zijn geen aanwijzingen dat voortplanting in het wild heeft plaatsgevonden, maar dit kan ook niet volledig worden uitgesloten.

De herkomst van het vrouwtje muntjak blijft voornamelijk onduidelijk. Mogelijk gaat het om een exemplaar afkomstig van landgoed De Utrecht, dat ongeveer 12 kilometer zuidoostelijk van Park Boschkens ligt. Hier zijn in het verleden muntjaks uitgezet. In ieder geval in 2012 waren er nog een aantal muntjaks in het gebied aanwezig (mededeling per email van dhr. Leon Liebrechts, beheerder Landgoed De Utrecht).

Enkele kilometers ten oosten van Park Boschkens ligt Safaripark Beekse Bergen. Hoewel het Safaripark geen bezitsontheffing heeft voor het houden muntjaks (Hollander 2013), is er voor de zekerheid navraag gedaan of de muntjak(s) uit het Safaripark afkomstig zouden kunnen zijn. Op 25 november 2013 is door dhr. Versteeg van het Safaripark per email bevestigd, dat het Safaripark in haar 45 jarige historie nog nooit muntjaks heeft gehuisvest.

Interessant is de melding van een van de tijdens het onderzoek geïnterviewde personen, die had gehoord dat er onlangs bij Poppel (België) een muntjak was doodgereden. Poppel ligt ongeveer 10 kilometer ten zuiden van Park Boschkens en ongeveer 6 kilometer ten westen van landgoed De Utrecht. Dit versterkt het vermoeden dat muntjaks op eigen kracht vanuit België Nederland binnenkomen (Hollander 2013).

6 Conclusies en aanbevelingen

Er zijn geen aanwijzingen dat er een gevestigde populatie van muntjaks aanwezig is in het gebied 'Park Boschkens' in Goirle. Het gaat bij de in de periode juli-december 2013 in dit gebied waargenomen dieren naar alle waarschijnlijkheid om slechts één vrouwtje met jong. In oktober 2013 is het vrouwtje doodgebeten door een hond. Het inmiddels volgroeide jong is op 13 december 2013 nog gezien.

Uit de regio zijn - naast de twee dieren in Park Boschkens - nog andere waarnemingen van muntjaks bekend. Al deze muntjaks zijn mogelijk afkomstig van landgoed De Utrecht, waar in het verleden muntjaks zijn uitgezet. Het verdient daarom aanbeveling de regio goed in de gaten te houden met betrekking tot waarnemingen van de soort. Geadviseerd kan worden om nader onderzoek naar het voorkomen van de muntjak in de regio ten zuiden van Tilburg uit te laten voeren.

7 Bronnen

Hollander, H., 2013. Risico-analyse muntjak (*Muntiacus reevesi*). Rapport 2013.09. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Bijlage 1 Enquête

Waarnemingen van muntjaks gezocht!

De Muntjak is een klein hertje (een stuk kleiner dan een ree) dat vanwege zijn geluid ook wel blafhart wordt genoemd. Muntjaks komen van oorsprong uit Zuidoost-Azië, maar leven al sinds eind 19e eeuw in Engeland in het wild. Ze zijn hier losgelaten of ontsnapt uit dierenparken. Inmiddels zijn er in Engeland enkele honderdduizenden en ook in Ierland, België en Nederland leven ondertussen muntjaks in het wild. In Nederland worden de hertjes sporadisch gehouden in hertenparken en dierentuinen.

Twee afbeeldingen van een muntjak.

Dit jaar is in de tuin van het Leo Kannerhuis aan de Tilburgseweg een vrouwtje muntjak met jong gefilmd en gefotografeerd. De twee hertjes schijnen ook in de aangrenzende tuinen rond te lopen. In opdracht van het team Invasieve Exoten van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit onderzoekt de Zoogdiervereniging nu of dit de enige twee muntjaks in het gebied zijn of dat er meer exemplaren rondlopen. Uw medewerking is daarbij onontbeerlijk.

U bewijst ons een grote dienst indien u antwoord kunt geven op de volgende vragen:

- 1) Heeft u wel eens een muntjak in uw tuin of in de omgeving van uw woning gezien? Zo ja, wanneer was dat? Ook als u nog nooit een muntjak in uw tuin heeft gezien horen wij dat graag!
- 2) Ziet u de dieren pas sinds dit jaar, of heeft u ze in het verleden (bijvoorbeeld vorig jaar) ook al eens gezien?
- 3) Ziet u regelmatig een muntjak? Zo ja, hoe vaak (dagelijks, 1 keer per week, 1 keer per maand, minder vaak)? En om hoeveel dieren gaat het dan tegelijkertijd (individuele dieren, twee of meer tegelijkertijd)?
- 4) Heeft u ook foto's / filmpjes van muntjaks in uw tuin?

Uw antwoorden en/of foto's/filmpjes kunt u sturen aan:
Rob Koelman <rob.koelman@zoogdiervereniging.nl>

U kunt ook telefonisch contact opnemen (06-14406960) of een schriftelijke reactie sturen (Zoogdiervereniging, Antwoordnummer 98198 6500 VA Nijmegen, t.a.v. Rob Koelman).

Meer informatie over muntjaks kunt u onder andere vinden op de volgende webpagina's:

<http://www.natuurbericht.nl/?id=4867>
<http://www.natuurbericht.nl/?id=11683>

Bij voorbaat dank voor uw medewerking!

Bijlage 2 Resultaten cameravallen

locatie 1 - tuin Dr. Leo Kannerhuis (muur)

coördinaten: X = 132692 Y = 394233
aantal opnames: 1.365

soorten: bosmuis grootste deel opnames is deze soort
eekhoorn 1 exemplaar
fret 1 exemplaar
huiskat tenminste 3 verschillende exemplaren
koolmees x
pimpelmees x
winterkoning x
merel x
mens 1 exemplaar

locatie 2 - tuin Dr. Leo Kannerhuis (begraafplaats)

coördinaten: X = 132689 Y = 394263
aantal opnames: 5.558

soorten: bosmuis grootste deel opnames is deze soort
eekhoorn 1 exemplaar
huiskat tenminste 2 verschillende exemplaren
pimpelmees x

locatie 3 - golfterrein (zuidkant)

coördinaten: X = 132117 Y = 393847
aantal opnames: 5.749

soorten: bosmuis grootste deel opnames is deze soort
rosse woelmuis paar honderd opnames
eekhoorn 1 exemplaar; paar honderd opnames
huiskat 1 exemplaar
hond tenminste 7 verschillende exemplaren
mens 2 exemplaren

locatie 4 - golfterrein (oostkant)

coördinaten: X = 132333 Y = 393895
aantal opnames: 440

soorten: bosmuis grootste deel opnames is deze soort
egel 1 exemplaar; enkele tientallen opnames
steenmarter 1 exemplaar

locatie 5 - bosje Hoge wal

coördinaten: X = 134098 Y = 393903
aantal opnames: 462

soorten: steenmarter 1-2 exemplaren
bosmuis grootste deel opnames is deze soort
huiskat tenminste 4 exemplaren
merel x
vink x